

محور گفت‌وگوها در مجمع عمومی سازمان تجارت جهانی (WTO)

چالش‌های تولید و تجارت محصولات کشاورزی

سحر نخعی، مسئول روابط بین‌الملل

چالش‌های تولید و تجارت محصولات کشاورزی با تمرکز بر مسئله باقیمانده سموم جزو محورهای نشست در مجمع عمومی سازمان تجارت جهانیِ امسال بود که از تاریخ ۷ تا ۹ مهرماه ۱۴۰۱ در شهر ژنو سوئیس برگزار شد. از این‌رو، بخشی از این مجمع به برگزاری میزگرد ائتلاف بهبود استانداردهای کدکس در زمینه باقیمانده سموم اختصاص یافته‌بود. این ائتلاف زیرمجموعه شبکه بین‌المللی غذا و کشاورزی (IAFN) است و اعضای آن از سراسر جهان گرد هم آمده‌اند تا در جهت ارتقا استاندارد بین‌المللی کدکس و پیشبرد آن به‌عنوان یک استاندارد جهانی برای تجارت کالاهای کشاورزی و غذایی تلاش کنند. انجمن پسته نیز یکی از اعضای این شبکه بین‌المللی است و نوید ارجمند نماینده انجمن با تصمیم هیئت مدیره در این نشست شرکت نمود. در ادامه، اهم مطالب مورد بحث در این نشست ارائه شده‌است.

تقویت قوانین کلیدی تجارت

برای اینکه کشاورزی بتواند کمک شایانی به پیشبرد اهداف سازمان تجارت جهانی بکند لازم است قوانین کلیدی تجارت با استفاده از استانداردهای بین‌المللی تقویت شوند.

چالش باقیمانده سموم

- موضوع حدود مجاز باقیمانده سموم و آفت‌کش‌ها درحال‌حاضر یک چالش محسوب می‌شود، چرا که حدود وضع شده در کشورهای مختلف به‌هیچ‌عنوان با هم هماهنگ نیستند.
- ما با گستره‌ای از حدود ناهماهنگ برای باقیمانده سموم مواجه هستیم که قانون‌گذاران در کشورهای مختلف براساس رویکردهای متفاوت اتخاذ کرده‌اند؛ این قانون‌گذاران جملگی برای دستیابی به نتیجه‌ای یکسان که همانا حفاظت از سلامت انسان و محیط زیست است، تلاش می‌کنند. اما این تلاش به شیوه‌های مختلف انجام می‌شود.
- تا به امروز طیف ناهماهنگی از حدود مجاز باقیمانده سموم برای تجارت جهانی محصولات کشاورزی تا حدی قابل اجرا بوده‌است، اما عواملی از جمله افزایش جمعیت کره زمین و تغییرات اقلیمی، ما را مجبور به تغییر آن کرده‌است.
- اگر حدود مجاز باقیمانده سموم اصلاح نشوند، قطعاً انعطاف سیستم تجارت جهانی که وظیفه‌اش تأمین غذا برای جمعیت کره زمین است به خطر خواهدافتاد. کشورهای در حال توسعه در این میان متضررترین خواهندبود.
- وضع قوانین تجاری هماهنگ برای حدود مجاز باقیمانده سموم در جهان منجر به افزایش امنیت غذایی برای جمعیت کره زمین خواهدشد.
- ساده‌ترین و بهترین راه‌حل برای مسئله باقیمانده سموم، استفاده بیشتر از استانداردهای بین‌المللی کدکس است. اعضای سازمان تجارت جهانی باید بیشتر به استفاده از استانداردهای کدکس ترغیب شوند. منابع و ظرفیت‌های کدکس باید افزایش یابد. ضروری است که حدود مجاز استاندارد کدکس برای باقیمانده سموم ۱۰۰ درصد مبتنی بر یافته‌های علمی باقی بمانند.

نماینده انجمن پسته در مجمع عمومی سازمان تجارت جهانی (WTO)

مسیر پیش‌روی استاندارد کدکس به‌عنوان مرجع واحد

مترجم: سحر نخعی

با توجه به عضویت چهار سالهٔ انجمن پسته ایران در ائتلاف شبکه بین‌المللی غذا و کشاورزی از این انجمن برای شرکت در نشست مجمع عمومی سازمان تجارت جهانی دعوت به‌عمل آمد. نوید ارجمند، عضو هیئت امنا، به نمایندگی از انجمن در میزگرد مربوط به استانداردهای کدکس حضور یافت. در این نشست مشاور کشاورزی دولت کانادا در اتحادیه اروپا، گِرِگ مکدونالد مدیریت میزگرد را برعهده‌داشت. در ادامه، پرسش‌های گِرِگ مک دونالد و پاسخ‌های نوید ارجمند ارائه شده‌است.

استانداردهای بین‌المللی مواد غذایی برای شما به‌عنوان یک باغدار، چه معنایی دارند؟

از نظرمن، استانداردهای بین‌المللی غذا نیاز ضروری و حیاتی برای تضمین ایمنی و کیفیت مواد غذایی هستند که وارد تجارت بین‌المللی می‌شوند. همچنین، این استانداردها باید زمینه فعالیت مساوی برای تولیدکنندگانی فراهم آورد که محصولات خود را صادر می‌کنند؛ به گونه‌ای که هم کشورهای صادرکننده و هم واردکنندگان کالاهای کشاورزی، مجموعه یکنواختی از استانداردهای کیفی و ایمنی مواد غذایی را که بر اساس شواهد علمی معتبر، توسط سازمان استاندارد کدکس و با رعایت اصول تجزیه و تحلیل ریسک - محور ایجاد شده‌است، اجرا کنند. این سیستم تنها در صورتی مؤثر است که همه کشورها استانداردهای کدکس را به‌عنوان استانداردهای خود پذیرفته و آنها را بدون تعصب اجرا کنند. مخصوصاً، این امر باید در مورد حدود مجاز آلاینده‌های مواد غذایی و همچنین حدود مجاز باقیمانده سموم در کالاهای کشاورزی که در سطح بین‌المللی معامله می‌شوند، صدق کند.

آیا می‌توانید مثالی از خسارت به محصولی که سم‌پاشی نشده ارائه دهید؟

بله، اولین موردی که به ذهنم خطور می‌کند پسیل پسته است که آفت اصلی باغات پسته در ایران محسوب می‌شود. در تلاش برای مهار گسترش این آفت، ابتدا از اقدامات کنترلی غیرشیمیایی از جمله دشمنان طبیعی یا اسپری‌های سطحی

غیرسمی استفاده می‌شود. آخرین راه‌حل، استفاده از حشره‌کش‌های شیمیایی است. متأسفانه، اغلب پیش می‌آید که حتی بهترین ابزارها و روش‌های موجود برای کنترل آفات، کارساز نیستند و خسارت محصول در طول فصول مختلف به‌هرحال رخ می‌دهد. علت این امر عمدتاً جمعیت زیاد این آفت در محیط است که مقاومت آن در برابر آفت‌کش‌ها را بالا می‌برد. از این‌رو، توسعهٔ محصولات جدیدِ کنترلِ مؤثرِ آفات با حداقل ریسک برای سلامت مصرف‌کننده یک نیاز مبرم محسوب می‌شود. متأسفانه، پسیل در مقیاس جهانی آفتی برای مرکبات، آلو و انار هم هست.

این روزها بحث پایداری در کشاورزی حسابی مورد توجه مصرف‌کنندگان و دولت‌ها قرار گرفته که به نظر می‌رسد یک روند جهانی است. لطفاً توضیح دهید که تغییرات اقلیمی چگونه بر تولید پسته در ایران تأثیر گذاشته است؟ این موضوع چه تأثیری بر توانایی کنترل آفات می‌گذارد؟

طبق تجربهٔ خودم و اکثر کشاورزانی که طی دهه گذشته با آنها صحبت کرده‌ام، به‌طورکلی تغییرات اقلیمی در منطقه ما برای محصولات کشاورزی و به‌طور خاص برای تولید پسته پیامدهایی به همراه داشته‌است؛ از اوایل دهه ۷۰ خورشیدی که برای اولین بار متوجه تنش‌های آب و هوایی شدید و غیرفصلی شدیم، این تغییرات همواره در حال افزایش بوده‌اند و عاملی تهدیدکننده برای ثبات بلندمدت اقلیمی که موردنیاز تولید محصولات درختی است، به‌حساب می‌آیند. در پنج سال محصولی گذشته، شاهد این بوده‌ایم که این روند در بدترین حالت بوده و تغییر بی‌سابقه‌ای

داشته‌است؛ دماهای بالاتر از حد متوسط، جمعیت آفات محلی را به میزان قابل توجهی افزایش داده‌است. علاوه بر این، در سال‌های محصولی ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ شاهد هجوم بی‌سابقه آفات مهاجم از شمال آفریقا به استان‌های پسته‌خیز جنوبی ایران بودیم. یکی از این موارد، حملهٔ ملخ‌ها بود. پیامدهای تغییرات اقلیمی، کنترل آفات را برای پسته‌کاران ایران بسیار مسئله‌سازتر و دشوارتر از گذشته کرده‌است.

ناتوانی در انطباق با قوانین باقیمانده سموم

در سال‌های اخیر در ایران تعداد صادرکنندگان پسته‌ای که تصمیم به تغییر مقاصد صادراتی خود گرفته‌اند، افزایش چشم‌گیری داشته‌است. هرقدر هم که بازارهای هدف این صادرکنندگان به‌صورت بالقوه سودآور باشند، آنها مجبور به روی آوردن به بازارهای کم‌تر سودآور شده‌اند. دلیل این موضوع صرفاً به ناتوانی کشاورز و صادرکننده در انطباق با قوانین حقوقی سخت و بی‌رحمانهٔ باقیمانده سموم در برخی از بازارهای اصلی صادراتی برمی‌گردد

آیا صادرکنندگانی هستند که تصمیم گرفته‌باشند بازارهای مقصد صادراتی خود را به‌علت محدودیت‌های سخت‌گیرانه حداکثر مجاز باقیمانده سموم تغییر بدهند؟

بله، متأسفانه در سال‌های اخیر در ایران تعداد صادرکنندگان پسته‌ای که تصمیم به تغییر مقاصد صادراتی خود گرفته‌اند، افزایش چشم‌گیری داشته‌است. هرقدر هم که بازارهای هدف این صادرکنندگان به‌صورت بالقوه سودآور باشند، آنها مجبور به روی آوردن به بازارهای کم‌تر سودآور شده‌اند. دلیل این موضوع صرفاً به ناتوانی کشاورز و صادرکننده در انطباق با قوانین حقوقی سخت و بی‌رحمانهٔ باقیمانده سموم در برخی از بازارهای اصلی صادراتی برمی‌گردد. وقتی که کانتینر پستهٔ گران‌قیمتِ یک صادرکننده، توسط مقامات بهداشتی یک بازار مقصد مردود اعلام می‌شود، بدیهی است که خسارت مالی وارده به آن صادرکننده، یک عامل بازدارنده قوی برای ارسال بیشتر بار به کشوری است که در این زمینه سخت‌گیرانه عمل می‌کند.